

WPROWADZENIE

Pierwotnie grecki termin *paidagogos* - oznaczał niewolnika w starożytnej Grecji, którego zadaniem było odprowadzanie chłopców wolnych obywateli greckich na miejsce ćwiczeń fizycznych, zwane palestrą. Etymologicznie *paidagogos* oznacza „prowadzący chłopca”¹, początkowo fizycznie, a następnie prowadzący go moralnie i duchowo².

Rozwój kultury sprawił, że do zadań *paidagoga* należało m.in. uczenie pisania i czytania, recytowania wyjątków z epepei narodowych Homera *Iliady* i *Odysei*, pomoc wychowankowi w przyswojeniu wykładanych mu przedmiotów, wspólne odrabianie lekcji i prac domowych, a także wpojenie chłopcu zasad moralnych, np. poszanowania starców. Do specyficznych obowiązków *paidagoga* zaliczyć należy: regulowanie porządku dnia (ustalenie regulaminu), towarzyszenie wychowankowi w ciągu dnia, pomoc przy grach i zabawach, służenie pomocą w wykonywaniu pierwszych prac, a nawet poradnictwo w dokonywaniu wyborów i podejmowaniu decyzji życiowych. *Paidagogos* z opiekuna na boisku przemienił się w nauczyciela-wychowawcę. Wykonywane przez niego czynności obejmowały już nie tylko opiekę fizyczną, ale również kształcenie umysłowe i prowadzenie duchowo-moralne, czyli wychowanie³.

Według Bogusława Śliwerskiego współcześnie zawód pedagoga postrzegany jest kompetencyjnie. Coraz częściej akcentuje się potrzebę przygotowania specjalistycznego do tej roli w zakresie pożądaných sprawności i umiejętności. Powinny być one wsparte zarówno wiedzą ogólną teoretyczną, kierunkową (pedagogiczną) i specjalnościową, a także niezbędnymi cechami osobowości, w tym również w zakresie myślenia (najlepiej twórczego)⁴.

Aktualnie bardzo ważnym wyzwaniem dla polskich uczelni wyższych jest kwestia kształcenia pedagogów w relacji teorii i praktyki. Polska, będąc jednym z krajów uczestniczących w Procesie Bolońskim, wdraża Krajowe Ramy Kwalifikacji na bazie Europejskich Ram Kwalifikacji, w których kompetencje opisywane są przy wykorzystaniu efektów kształcenia dla danego programu studiów.

¹ Gr. *pais*, dopełniacz – *paidos* = dziecko; *ago* = prowadzę; imiesłów *agagos* = prowadzący.

² Zob. S. Kunowski, *Podstawy współczesnej pedagogiki*, Warszawa 2000, s. 25-26; R. Schulz, *Wykłady z pedagogiki ogólnej. Perspektywy światopoglądowe w wychowaniu*, t. I, Toruń 2003, s. 11-12. Zob. P. Mazur, *Podstawy pedagogiki pastoralnej*, Kraków 2011, s. 26.

³ Zob. R. Schulz, *Wykłady z pedagogiki ogólnej...*, dz. cyt., s. 11-12; M. Nowak, *Podstawy pedagogiki otwartej. Ujęcie dynamiczne w inspiracji chrześcijańskiej*, Lublin 2000, s. 81. Zob. P. Mazur, *Podstawy pedagogiki pastoralnej*, dz. cyt., s. 27. Zob. M. Babiarsz, *Pedagog jednej czy wielu dróg?* [w:] *Europejskie wyzwania w obszarze edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej*, Kielce 2011, s. 269-270

⁴ B. Śliwerski, *Myśleć jak pedagog*, Sopot 2010, s. 37.

Marian Nowak zwraca uwagę, że: *Nabywanie kompetencji wychowawczych łączy się właśnie z nabywaniem kompetencji praktycznych, wpisanych w interioryzowanie wartości, które charakteryzują zawód pedagoga, oraz nabywaniem odpowiednich dyspozycji, między innymi do postawienia pod znakiem zapytania własnych dotychczasowych wyborów i zachowań wobec innych, zwłaszcza jeśli ten jest mały i znajduje się na drodze rozwoju kulturalnego, osobowego i społecznego*⁵. Uczelnie zatem stawiają sobie pytanie o zmiany, jakie należy wprowadzić, w programie kształcenia przyszłych pedagogów, aby praktyka stanowiła istotny element tego procesu.

Wolfgang Brezinka uważa, że pedagogika praktyczna jest teorią przygotowującą do właściwych działań wychowawczych w konkretnej sytuacji społeczno-kulturowej. Jego zdaniem powinna: *proponować wychowawcom wartościującą interpretację sytuacji społeczno-kulturowej; wytyczać i uzasadniać konkretne cele wychowania; dostarczać praktycznych ocen, reguł lub propozycji dotyczących działań wychowawczych oraz różnych form instytucji wychowawczych; promować cnoty zawodowe wychowawców oraz specyficzną dla nich orientację co do wartości społecznych, udzielać im intelektualnego i emocjonalnego wsparcia*⁶.

Kształcenie na studiach pierwszego stopnia przygotowuje do wykonywania zawodu nauczyciela w przedszkolach i szkołach podstawowych. Studia drugiego stopnia i jednolite studia magisterskie przygotowują do pracy we wszystkich typach szkół i rodzajach placówek. Kształcenie przyszłych nauczycieli obejmuje zarówno przekazanie aktualnej wiedzy teoretycznej, jak również stworzenie warunków do ćwiczenia umiejętności praktycznych. W korelacji teorii i praktyki pedagogicznej należy przypomnieć, że każdy praktyk powinien być również świadomym teoretykiem.

Część pierwsza, zatytułowana *Edukacja przyszłości* zawiera sześć artykułów polskich pedagogów związanych głównie z Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Chełmie. Jolanta Andrzejewska omówiła zakres treści praktyk studenckich i zadania przyszłych nauczycieli w przedszkolu. Augustyn Okoński przedstawił kreatywność i motywację w rozwoju studenta pedagogiki. Iwona Oleksa ukazała twórczość pedagogiczną w aspekcie rozwoju kompetencji osobistych i zawodowych studentów kierunków pedagogicznych. Aneta Zapała-Wiecheć i Danka Maliňáková omówiły możliwości inspirującego i wychowawczego oddziaływania wychowania fizycznego w stosunku do prozdrowotnego stylu życia. Maria Owczarek ukazała trudności ucznia z zespołem Aspergera w szkole podstawowej. Halina Bejger przedstawiła sytuację rodzinno-prawną wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych.

⁵Por. M. Nowak, *Metodologia pedagogiki między „naukowością/teoretycznością” a „praktycznością”*, w: *Metodologia pedagogiki zorientowanej humanistycznie*, red. D. Kubinowski, M. Nowak, Kraków 2006, s. 150.

⁶ W. Brezinka, *Wychowanie i pedagogika w dobie przemian kulturowych*, Kraków 2005, s. 209.

Druga część *Edukacja europejska* składa się z dziewięciu artykułów autorów zagranicznych, pracowników Ostravskej univerzity v Ostravě (Czechy), Katolickéj univerzity v Ružomberku (Słowacja), **Vysokej škole medzinarodneho podnikania ISM Slovakia v Prešove** (Słowacja) oraz Przykarpackiego Państwowego Uniwersytet im. W. Stefaniuka w Iwano-Frankowsku (Ukraina). Beáta Akimjaková i Ivana Rochovska dokonały charakterystyki celów i treści praktyki pedagogicznej dla wydziałów pedagogicznych na Słowacji. Radmila Burkovičová omówiła rolę praktyk edukacyjnych w przygotowaniu przyszłych nauczycieli przedszkoli w Republice Czeskiej. Jana Kopáčová omówiła kształcenie uczniów w szkole podstawowej w obliczu współczesnych zmian społecznych. Jana Krížová dokonała porównania nauczania tradycyjnego i eksperymentalnego na przykładzie IV klasy szkoły podstawowej na Słowacji. Danica Melicherčíková omówiła nauczanie przedmiotów ścisłych na poziomie szkoły podstawowej na Słowacji. Ivana Rochovská i Beáta Akimjaková przedstawiły projekt badawczy dla studentów, który skoncentrowany jest na wdrażanie nowych koncepcji pedagogicznych oraz metod aktywizujących w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej. Ivana Rochovská i Ludmila Krajčíriková omówiły metody aktywizujące stosowane w procesie nauczania w przedszkolu i szkole podstawowej. Inna Czerwińska ukazała edukację dzieci w szkołach wiejskich na terenach górskich, uwzględniając rolę szkoły w środowisku lokalnym. Lenka Lachytová przedstawiła rolę i zadanie pracowników socjalnych w hospicjum i opiece paliatywnej.

W części trzeciej, zatytułowanej *Dobre praktyki edukacyjne*, Agnieszka Piwnicka-Jagielska przedstawiał swoje refleksje na temat kompetencji kluczowych, Jolanta Obst zwróciła uwagę na atrakcyjne metody nauczania języków obcych, Joanna Klimczuk omówiła projekt „lekcje żywej historii”, Halina Iwaniec przedstawiła ciekawą formę zajęć teatralnych, Jadwiga Bednarczyk i Wiesław Podgórski podzieli się interesującymi działaniami w swoich placówkach edukacyjnych.

W części czwartej *Sylwetki wybitnych chełmskich pedagogów*, Zygmunt Gardziński przedstawił dorobek i twórczość naukową księdza Kaspera Chróścikowskiego (1730-1799). Andrzej Stępnik zaprezentował biografię wybitnego społecznika Wiktora Grzegorza Ambroziewicza (1882-1968). Paweł Kiernikowski przedstawił sylwetkę **chełmskiego działacza związkowego i społecznego Stanisława Pyszko (1932-2011)**.

Ostatnia, piąta część zawiera sprawozdania i recenzje z konferencji naukowych.

W imieniu zespołu redakcyjnego składam serdeczne podziękowanie wszystkim Autorom artykułów za możliwość ich druku w niniejszej publikacji.

Piotr Mazur